

Vastaus professori Virénille

PERTTI HAAPARANTA

Professori

HKKK

Olen kiitollinen suuresti arvostamalleni kollegalleni professori *Virénille* siitä, että hän on vauvautunut lukemaan kommenttipuheenvuoroni professori *Pauniolle* ja vielä jaksanut esittää syvällisiä huomautuksia ajatuksiani kohtaan.

Professori Virén esittää kaksi päähuomautusta. Ensinnäkin hän ihmettelee sitä, mitä tekemistä rahoitusmarkkinoilla on reaalitaloudellisten häiriöiden kanssa. Olen varmasti aivan sivistymätön viimeisen parin vuosikymmenen kansantaloustieteellisen tutkimuksen tuntemuksessa. Käsitykseni on kuitenkin, että sekä teoreettisten että empiiristen tutkimusten nojalla rahoitusmarkkinoilla on suuri merkitys sekä häiriöiden välitykselle että niiden synnylle. Juuri Viréninkin esiin nostamien informaatio-ongelmien vuoksi osa yrityksistä ei saa rahoitusta vallitsevalla tuottotasolla haluamaansa määrää. Monien tutkimusten mukaan nämä rahoitusrajoitteet osuvat rankimmin pieniin ja keskisuurisiin yrityksiin (esimerkiksi *Gertlerin* ja *Gilchristin* muutaman vuoden takaisten tutkimusten mukaan). Lisäksi rajoitteet vaihtelevat suhdanteiden mukaan. Laajemmalle lukijakunnalle annan vihjeeksi, että hyvän johdatuksen näihin

tutkimuksiin saa teoksesta *Freixas-Rochet* (1997), luvusta 6 eteenpäin.

Virén johdattaa meitä huomautuksellaan pohtimaan ylipäätänsä sitä, miten eri markkinat kytkeytyvät toisiinsa. Alan *Krueger* ja Jürgen *Pischke* ovat korostaneet, että Euroopan työttömyyden syy voi olla huonosti toimivissa hyödykemarkkinoissa, Andrew *Oswald* taas siinä, että omistusasuminen rajoittaa liikkuvuutta. Mielestäni ei ole kaukaa haettua esittää rahoitusmarkkinoilla olevan vaikutusta, varsinkin kun riskin jako on selvästi eri puolilla tehtyjen tutkimusten mukaan tärkeä työmarkkinoilla vaikuttava tekijä. Perinteisesti rahoitusmarkkinoiden on ajateltu tarjoavan välineitä riskien hajautukselle, mutta informaatio-ongelmien vuoksi ne eivät tarjoa niitä riittävästi. Miksi tämä ei olisi yksi hyvä lähtökohta pohtia työmarkkinoiden instituutioita? En ole tässä tietenkään aivan yksin. Juuri tämän vuoksi toin esille *Meaden* ajatuksen *Agathotopiasta*. Voisin myös viitata Robert *Shillerin* kirjaan »Macro markets», jossa on kehitelty erilaisia rahoitusmarkkinamekanismeja esimerkiksi yksittäisen kansantalouden suhdannevaihteluilta suojautumiseksi.

Rajoittuneisuuttani en ymmärrä, miten tavalisen kansalaisen riskejä tasaisi se, että hänen palkkansa vaihtelu kasvaisi? Palkkojen jäykkyys on kehittyneitä maita luonnehtiva ilmiö, USA on maa, jossa nimellispalkat ovat erittäin jäykät. Truman *Bewleyn* uusi kirja »Why wages do not fall during recession?» (Harvard University Press) kannattaa lukea, jos haluaa ymmärtää kuinka laajaa palkkojen jäykkyys USA:ssa on ja mistä jäykkyys johtuu.

Virénin toinen huomautus koskee yleissitovuuden etuja työmarkkinoiden sisäpiiriläisyyden vaimentamisessa. Olen varmasti käsittänyt tyhmyyttäni väärin jotakin, mutta eikö kollega Virénin oivallinen huomautus paperiteollisuudesta nimenomaan ole argumentti keskitettyjen yleissitovien sopimusten puolesta? Eikö keskitetty sopimus nimenomaan ole väline estää sisäpiiriläisyys? Oikeastaan määritelmän mukaan sisäpiiriläisyys on yritystason palkan määrääntymisen ongelma, joka siis määritelmällisesti voidaan poistaa keskitetyillä sopimuksilla. Sisäpiiriläisyyden osapuolena ei muuten tarvitse olla paikallinen ammattiosasto, sisäpiiriläisyyttä voi syntyä muutenkin, kuten alan kirjallisuus hyvin osoittaa (teoriahan on alkuaan syntynyt kuvaamaan joitakin USA:n työmarkkinoiden piirteitä).

Vastaavasti minulta jää ymmärtämättä Virénin huomautus yleissitovuudesta liiallisen etsinnän vähentäjänä. Vajavaisen ymmärrykseni mukaan tutkimuksessa on vuosien varrella kiinnitetty huomiota mahdollisuuteen, että työntekijät voivat käyttää aikaansa muuhunkin kuin työnantajan kannalta tuottavimpaan toimintaan. Siteeraamani *Aghionin* ym. artikkelin mukaan

tällaista ajankäyttöä, joka heidän mallissaan on myös yhteiskunnallisesti tehotonta, voidaan rajoittaa yleissitovilla sopimuksilla. Toki työntekijöiden liikkuvuudella on muitakin määrittäjiä, joita tarvitaan sen arvioimiseksi, onko liikkuvuus liiallista vai liian vähäistä. Jos työntekijöiden liikkuvuus on Suomessa vähäisempää kuin muualla (väite, joka voidaan muuten kiistää), niin se kai ei itsessään sano mitään siitä, onko sitä liian vähän vai paljon. Aghionin ym. argumentin mukaan se voisi olla jopa osoitus siitä, että Suomen työmarkkinat toimisivat muita paremmin.

Onko muuten Suomen talouden sopeutumisessa pysyviin häiriöihin kuten Neuvostoliiton kaupan loppumiseen tai Nokian nousuun ollut joitakin isoja ongelmia? Suurempia kuin esimerkiksi USA:n taloudella 1970- ja 1980 luku-
jen taitteen ongelmiin?

Virénin mukaan olen kommentissani esittänyt ajatuksen, että »hinta- ja palkkaerot sinänsä ovat pahasta, ja että nimenomaan hinnat, palkat ja valuuttakurssit ovat syynä talouden häiriöihin». Ikävuosien karttumisen myötä lähinäköni on heikentynyt, enkä ole ehtinyt hankkia uusia laseja, joten en löydä tällaista kohtaa kirjoituksestani. Lopuksi kiitän vielä kerran professori Viréniä erinomaisesta palautteesta ja siitä, että hän palautti mieliimme alamme yhden unohdetun klassikon, oman väitöskirjansa.

Kirjallisuus

Freixas X. ja J. Rochet (1997) *Microeconomics of Banking*, MIT Press.